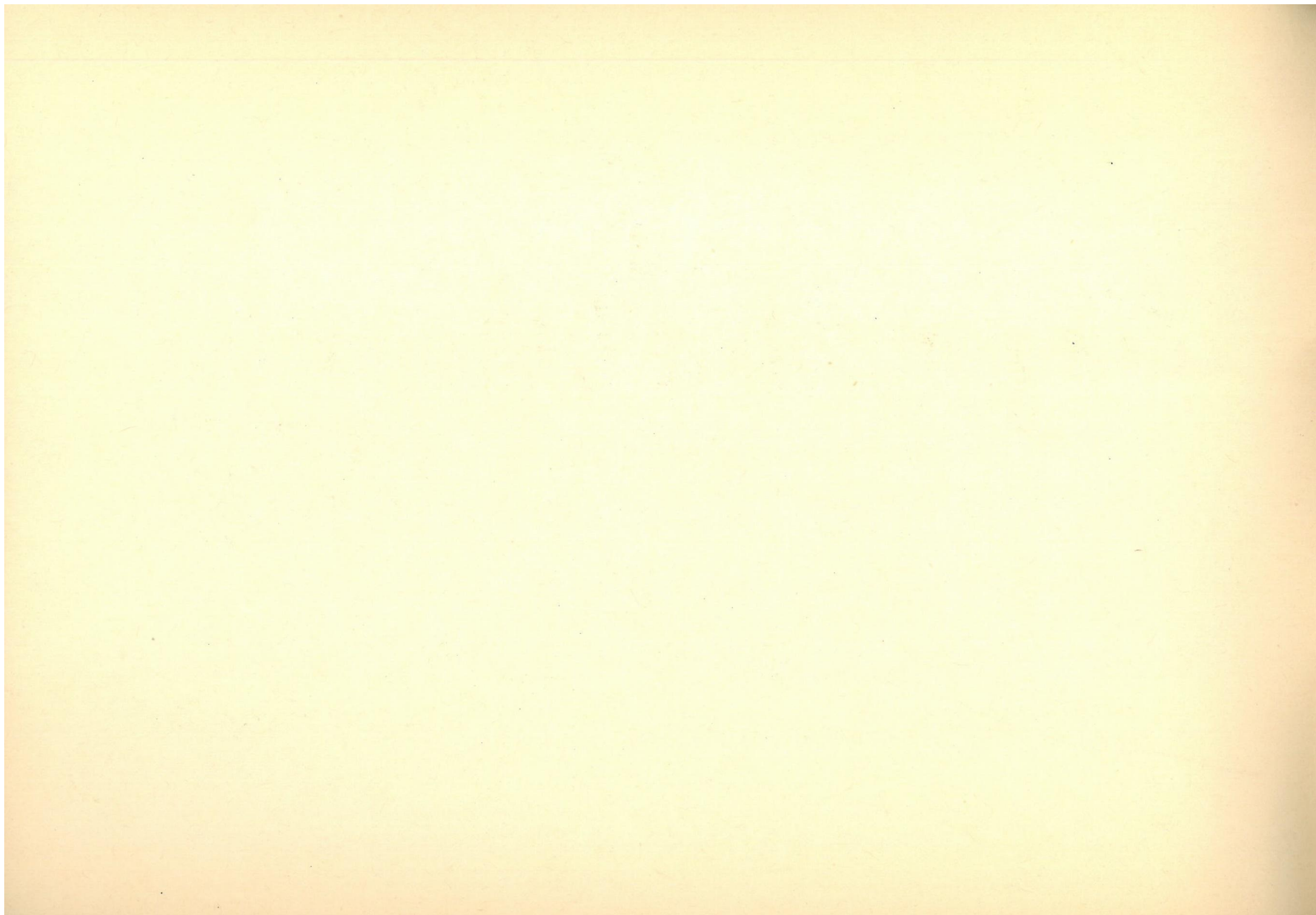

2 166

Zbigniew Makowski
1966

Związek Polskich Artystów Plastyków
Centralne Biuro Wystaw Artystycznych

Wystawa Prac Zbigniewa Makowskiego

styczeń 1966

Warszawa, "Zachęta", Plac Matachowskiego 3

(„POLSKA” Nr 10/134, 1965)

1. GIORDANO BRUNO PISZE, ŻE PISMO

Święte posiada nieskończoną ilość znaczeń (*infinite significans*), z których podaje dziewięć:

1. sens historyczny
  2. sens przyrodniczy
  3. sens metafizyczny
  4. sens etyczny
  5. sens prawny
  6. sens anagogiczny
  7. sens proroczy
  8. sens mistyczny
  9. sens tropologiczny.
- Odnieśmy to do sztuki.

2. RAYMUNDUS LULLUS (CYT. T. KOTAR

biński „Wykłady z dziejów logiki”, Łódź 1957).

„Lullus bierze za punkt wyjścia pewien podstawowy zasób terminów... Ten „alfabet” kunsztu poddaje różnorodnym uporządkowaniom, pozwalającym robić przeglądy wszelkich możliwych całości złożonych z jego elementów, buduje wreszcie maszynę złożoną z kół współśrodkowych o ruchach niezależnych”.

Odnieśmy to do sztuki.

3. ALE ZAŁOŻMY, ŻE PODSTAWOWYM ZE

społem elementów może być cały świat: ileż konstrukcji tyle sztucznych co nieskończenie dziwaczych, arcyheterogenicznych: lunapark wszelkich mitologii, unoszenie się antykwariatów nad wodami, podziemne ptaki, chmurzaste minerały. Stąd dadaistyczne kolaże: hybryda panienci z maszyną do szycia, Orfeusza na biegunach, itp. Dlaczego właśnie tak? Freud i Jung służą metodami interpretacji.

4. KTOŚ POWIEDZIAŁ, ŻE WSZYSTKIE RZE

czy są piękne. Ktoś inny, że owszem, ale między nimi są rzeczy piękne jeszcze bardziej. Przypomina to rozmowę Znamcy z Filistynem:

— Powiedz, Znamco, co ci się w sztuce podoba najbardziej? Znamca po chwili:

— Doprawdy, nie wiem...

— A ja — odrzekł Filistyn — na sztuce się nie znam, ale za to wiem, co mi się podoba.

— Mon Dieu! — zawołał Malarz, który przysłuchiwał się tej uczonej dyspucie — i co mam powiedzieć ja, który nieraz muszę być wami obojgiem na raz! Rzeczy najpiękniejsze są ekstremalnie intensywne: tak intensywne

są pierwsze takty Chaconne D-moll J. S. Bacha. Jednak stopień komplikacji jest odwrotnie proporcjonalny do trwałości. Sławna zrzucana ze skały rzeźba — tylko do pewnego momentu zyskiwałaby „prostotę”.

5. WOLNO „W KRAINIE PODZIEMNYCH

ptaków i chmurzastych minerałów” wszystko. Istnieje jednak kryterium skuteczności (minimalna ilość dobrze użytych środków wyrazu). Np. skuteczny jest obraz kobiety z dzbankiem u studni albo starca pod ogromnym drzewem. Skuteczny jest obraz labiryntu jako geometrii tęskniącej. Dlaczego?

6. JEŚLI NIE DAJE NAM RADOŚCI OGLĄ

danie cudzych prac — musimy wykonywać własne.

— Własne — co to znaczy?

7. SZTUKA, BYĆ MOŻE, JEST NAŚLADOWA

niem, ale nie naśladowaniem dla naśladowania samego. Choć i to nas bawi: mim w trykocie udaje, że idzie pod parasolem, udaje, że wiatr mu ten parasol porywa, że z trudem idzie pod wiatr.

Czyżby sztuką tu była nieobecność wiatru?

8. NAŚLADOWANIE PRZYRODY: NIE W

jej tworach ukończonych ale w jej metodzie. W jej dialektyce przeciwieństw, w jej skłonności do przewycięzania rozpadu, odrzucania gorszego (niżej zorganizowanego — mniej skutecznego w zachowywaniu indywidualności) na rzecz aktywniejszego, bardziej uniwersalnego.

9. JEŚLI TAK NAŚLADOWAĆ PRZYRODĘ

to i człowieka tak naśladować: jego naturę a nie tylko kondycję biologiczną. Naśladować metodę, dzięki której jest człowiekiem.

A że „człowiek to świat człowieka” (K. Marks) — należałoby naśladować naturę człowieka naśladować naturę jego świata. Człowiek patrząc na świat, którego jest lokatorem, niekiedy gospodarzem — wstydzi się nieraz swoich radości. Sztuka daje radość: radość dzięki czemuś i radość pomimo czegoś (np. radość z widoku obrazu wywołującego smutek). Albo kiedy poskłada części maszyny (albo doktryny) tak, aby poruszała się, kiedy odejmię ręce...

10. STARZY MISTRZOWIE MIELI RACJĘ,

kiedy dzielili swoje dzieła na części wesołe i smutne, szybkie i powolne; kontrasty czynią rzeczy lepiej widzialnymi i bardziej intensywnymi.

11. „JEŚLI CHCEMY ZNALEŹĆ COŚ NO

wego, winniśmy iść drogą, której nie znamy” (Jan od Krzyża). Tak ale dzięki czemu osądzimy znalezisko? Że jest czymś nowym? I czy lepszym? Lepszym, bo nowym? Czy nie jesteśmy jak dziecko w lunaparku, które nie wyjdzie, póki nie spróbuje wszystkich „diabelskich młynów”, „beczek śmiechu” i „tuneli grozy”?

12. TAK ARTYŚCI GOTYCCY ZANURZENI

byli podobno w swoim długowiecznym stylu, jak ryby w głębinach, które nie mają świadomości wody.

Kto wynalazł akwaria?

A my, którzy potrafiliśmy wyjść ze strumienia, wiedząc, że cywilizacje są śmiertelne, znając źródła rzek, geografie ich prądów, ujścia w oceanach, mielibyśmy zrezygnować z radości pływania, płynięcia? Organizować wy-

cieczki w górę i w dół rzeki statkami muzeów?
Butelkować wodę ze źródeł i podawać do obiadu?

13. STUDNIE SĄ PODOBNE NA CAŁYM

świecie. Służą do czerpania wody. A czy są w stylu Ming czy stylu barokowym... Więc o zaspokojenie pragnienia chodzi, nie o ozdoby studni.

14. W SZACHY WYGRA TEN, KTO UMIE

skuteczniej poruszać figurami, nie ten, kto umie je lepiej ozdobić. Więc o nowe reguły gier chodzi, nie o figury, które są człowiekowi dane jako to: życie i śmierć, łaska i miłość, chmury i geometria, linie i plamy, kolory i faktury.

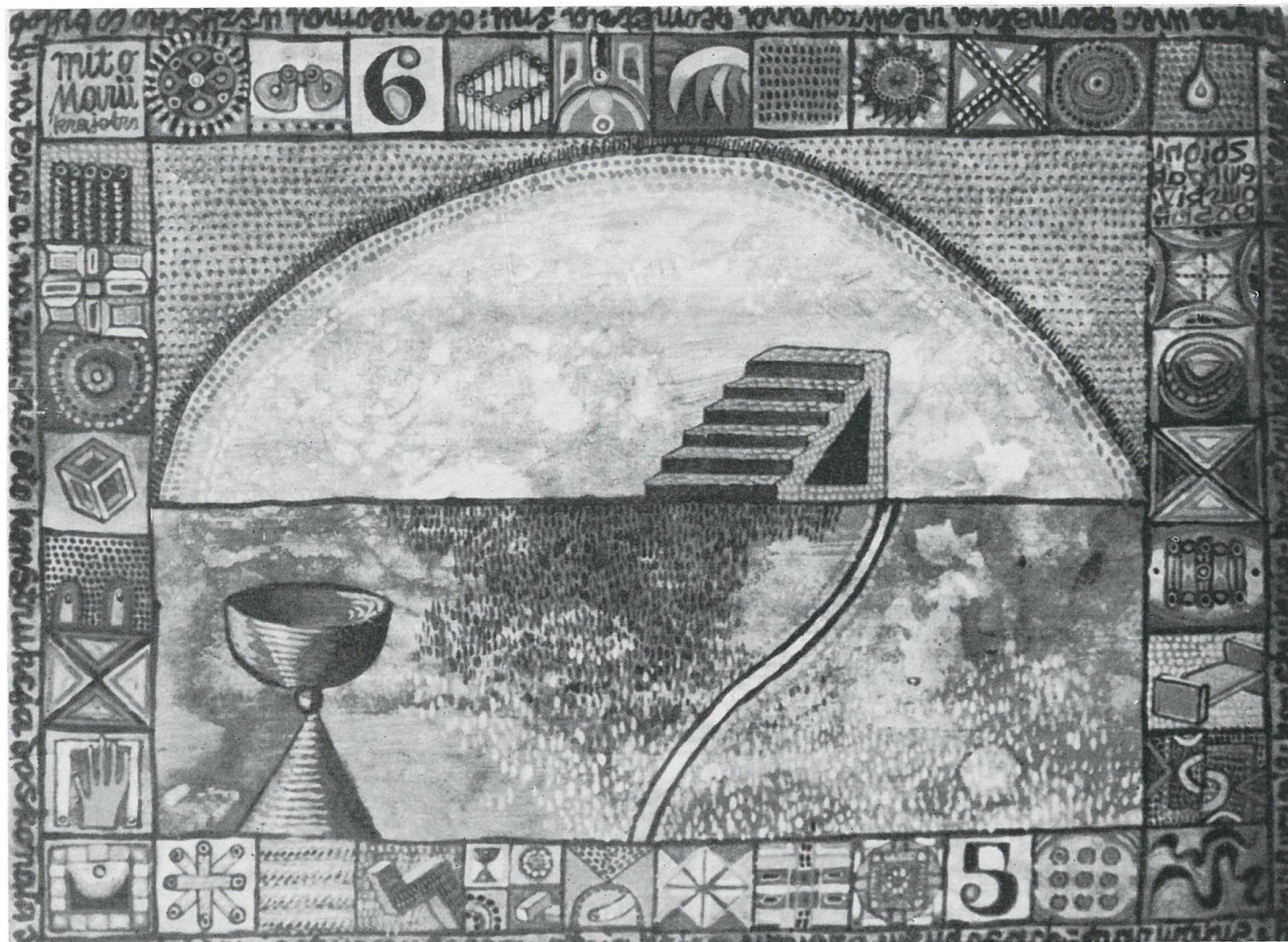
15. I JEŚLI KIEDYŚ MALARZE NADER PIĘ

knie odmalowywali świat — teraz idzie o to, aby go zmienić.

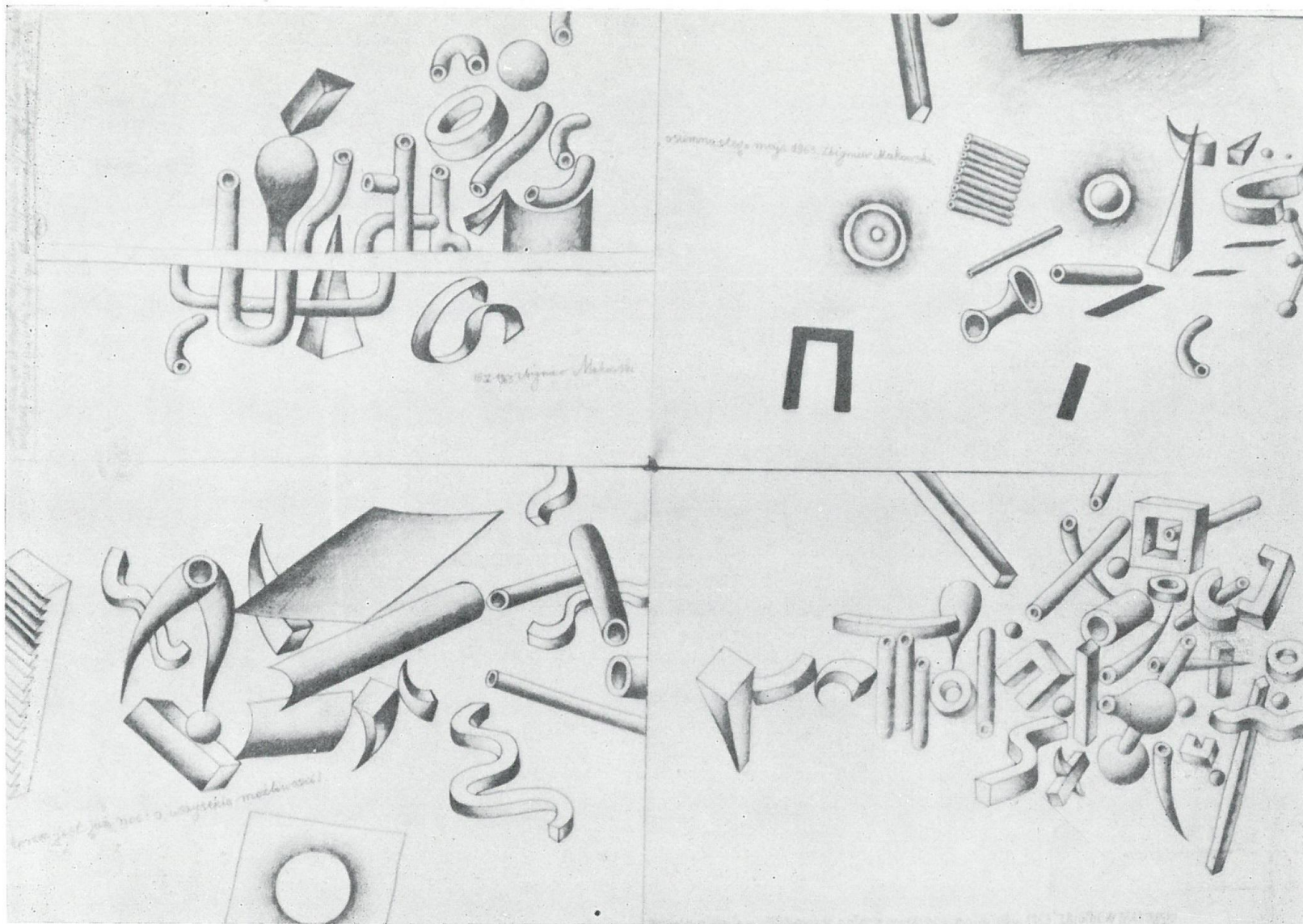
16. SYRENA, TA METAFORA PŁYWA

jąca i śpiewająca, niebezpieczeństwami osładza drogę Ulissesa.

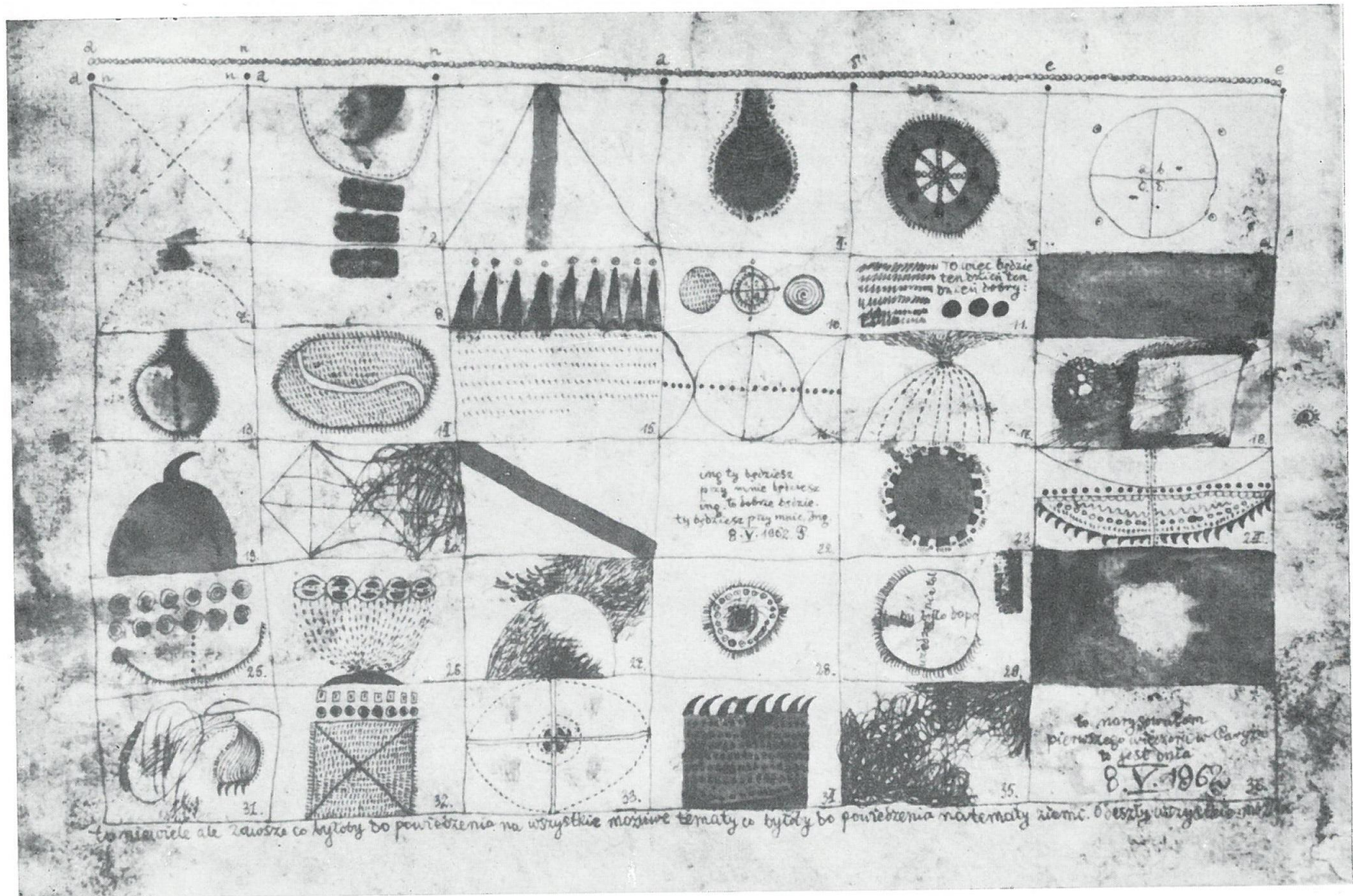
Zbigniew MAKOWSKI

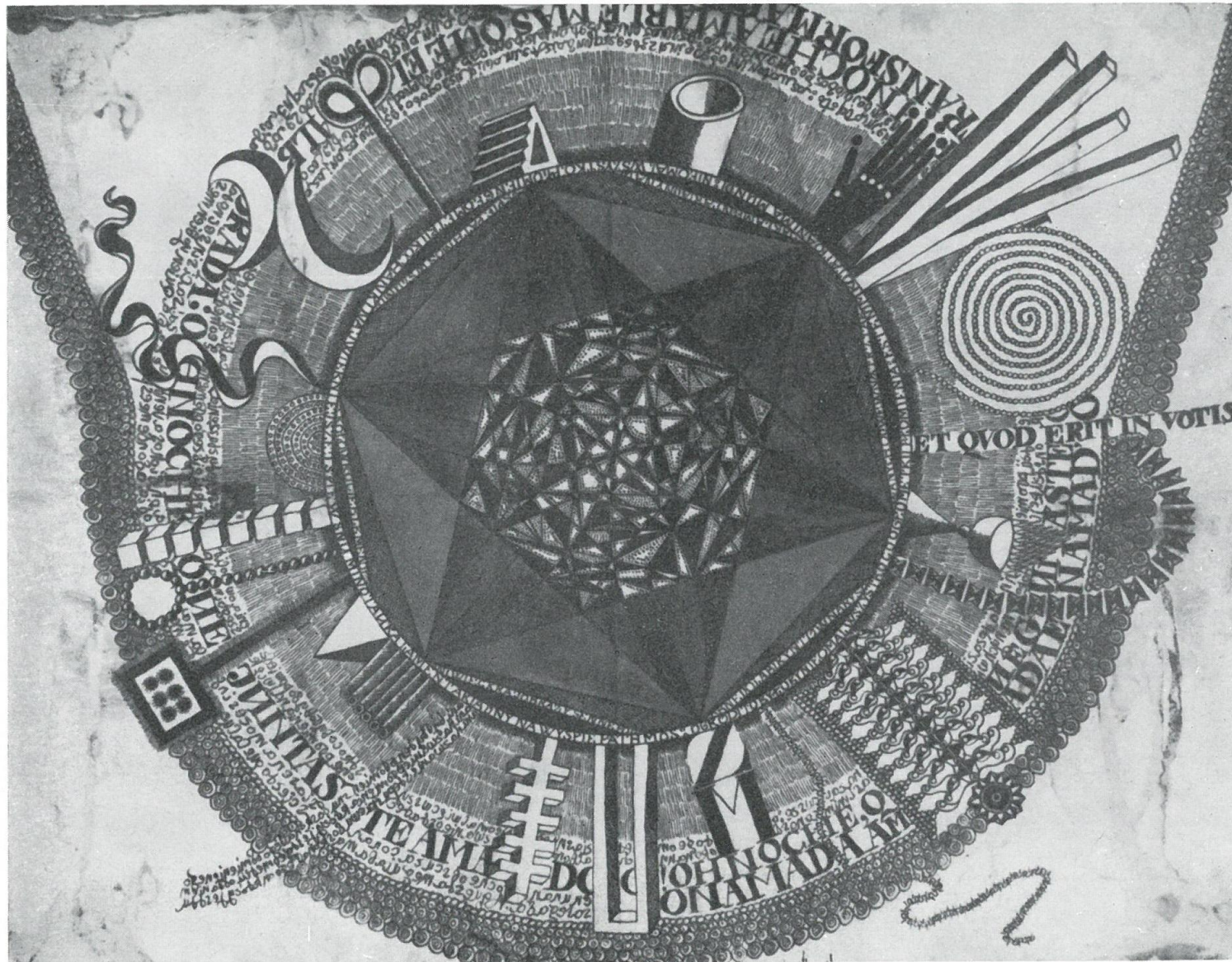

2. Mit o Marii

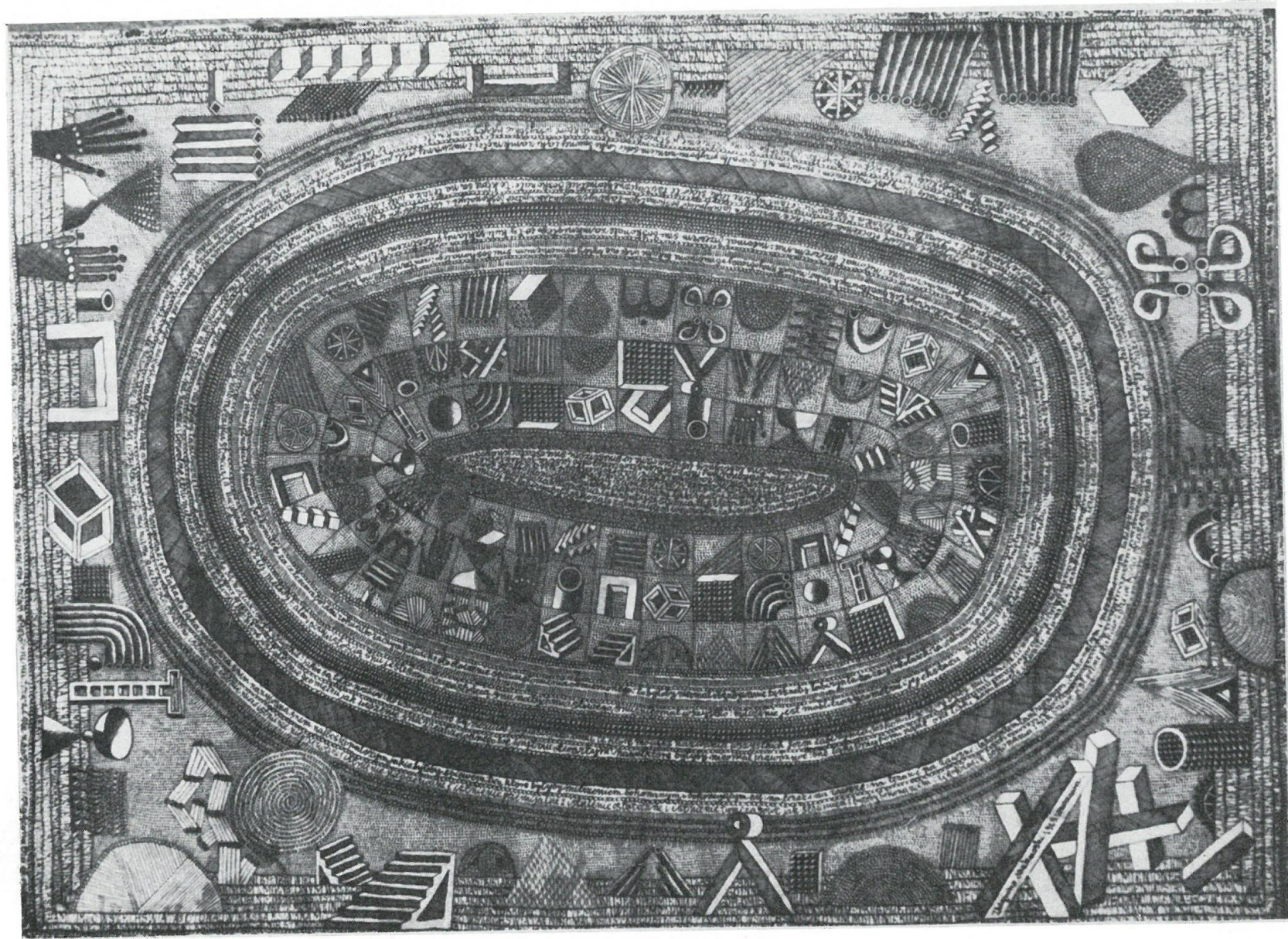

32. smak wina poza formami naczyń

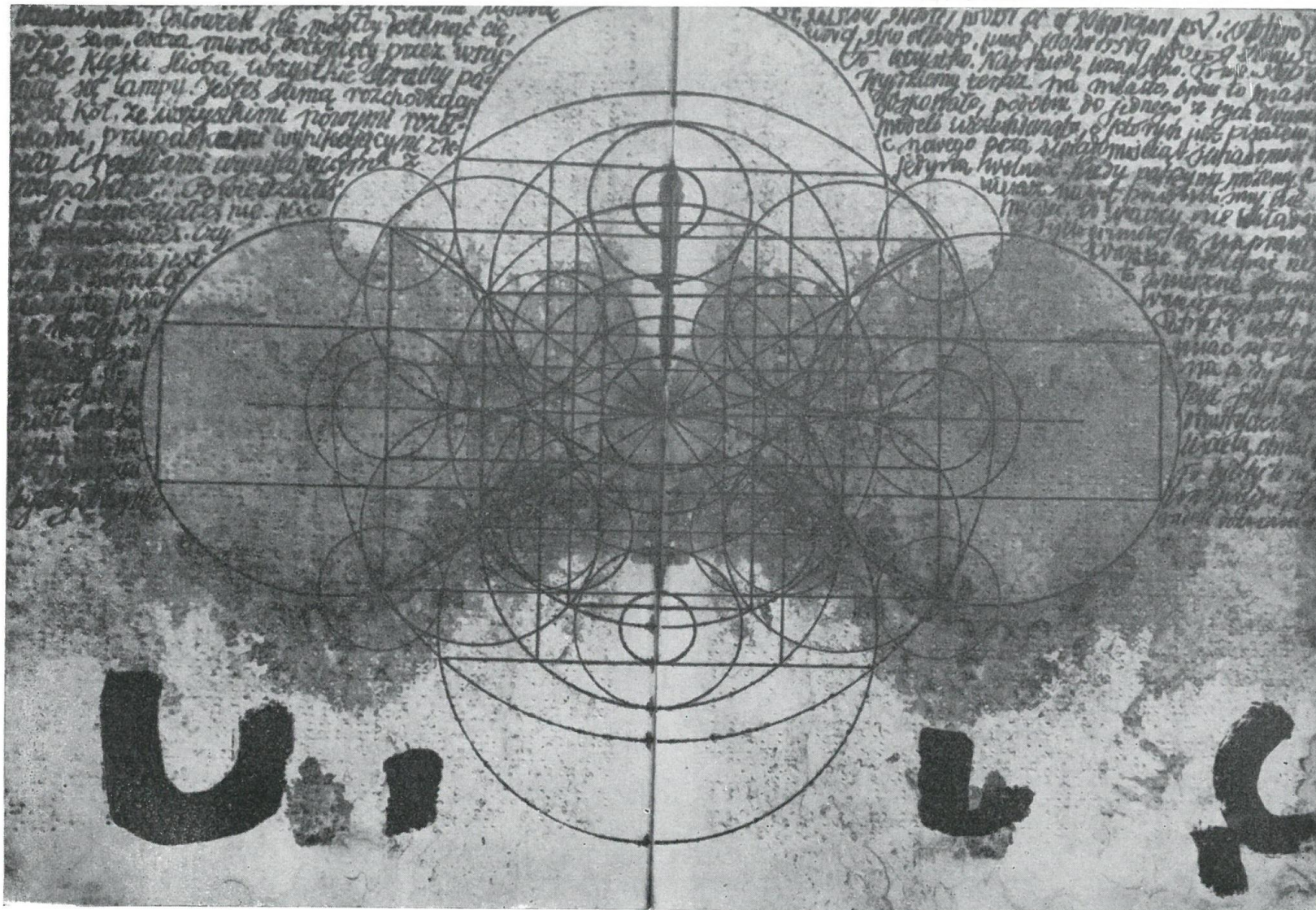

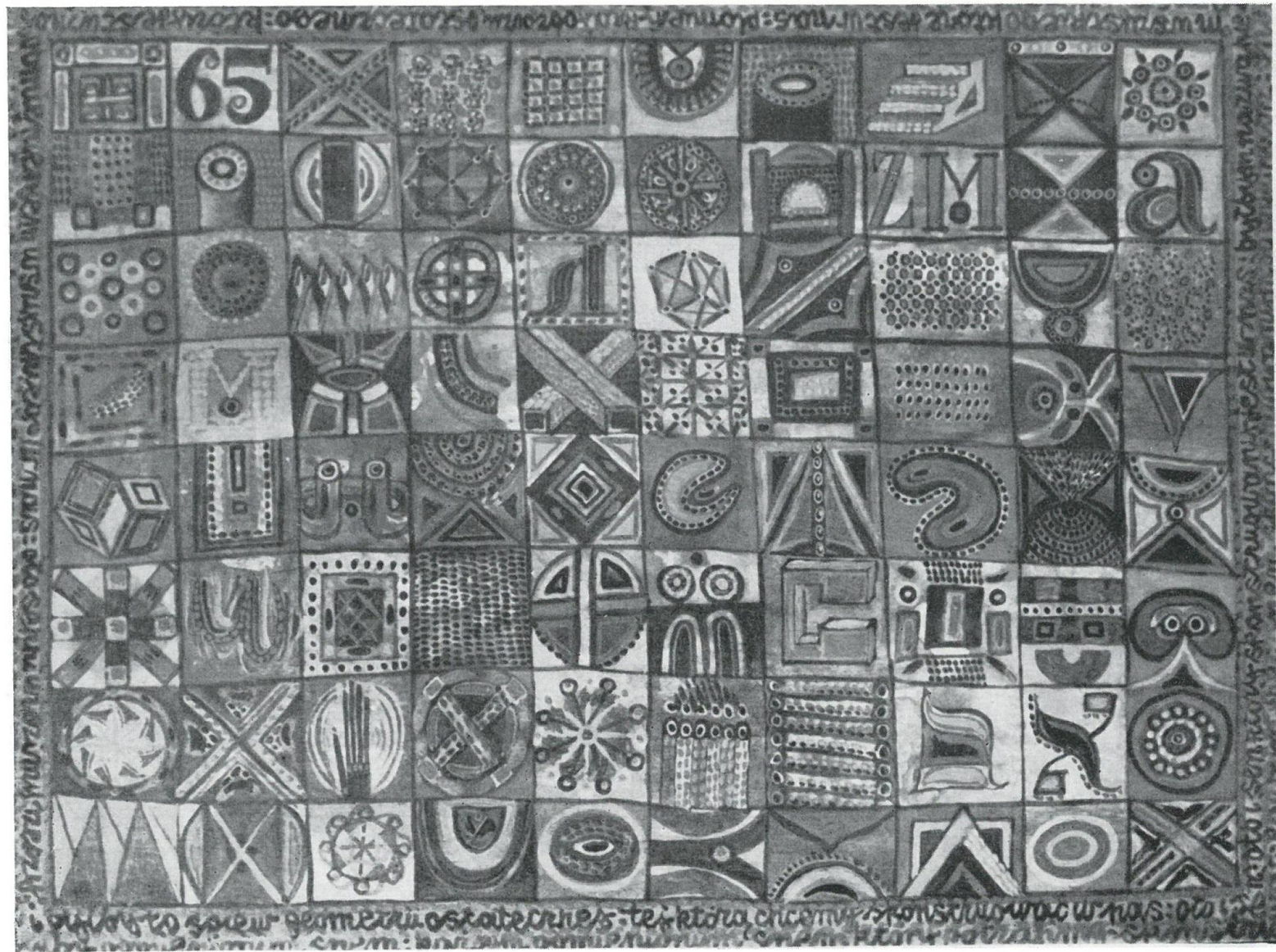
27. et quod erit

35. lustro wielokrotne

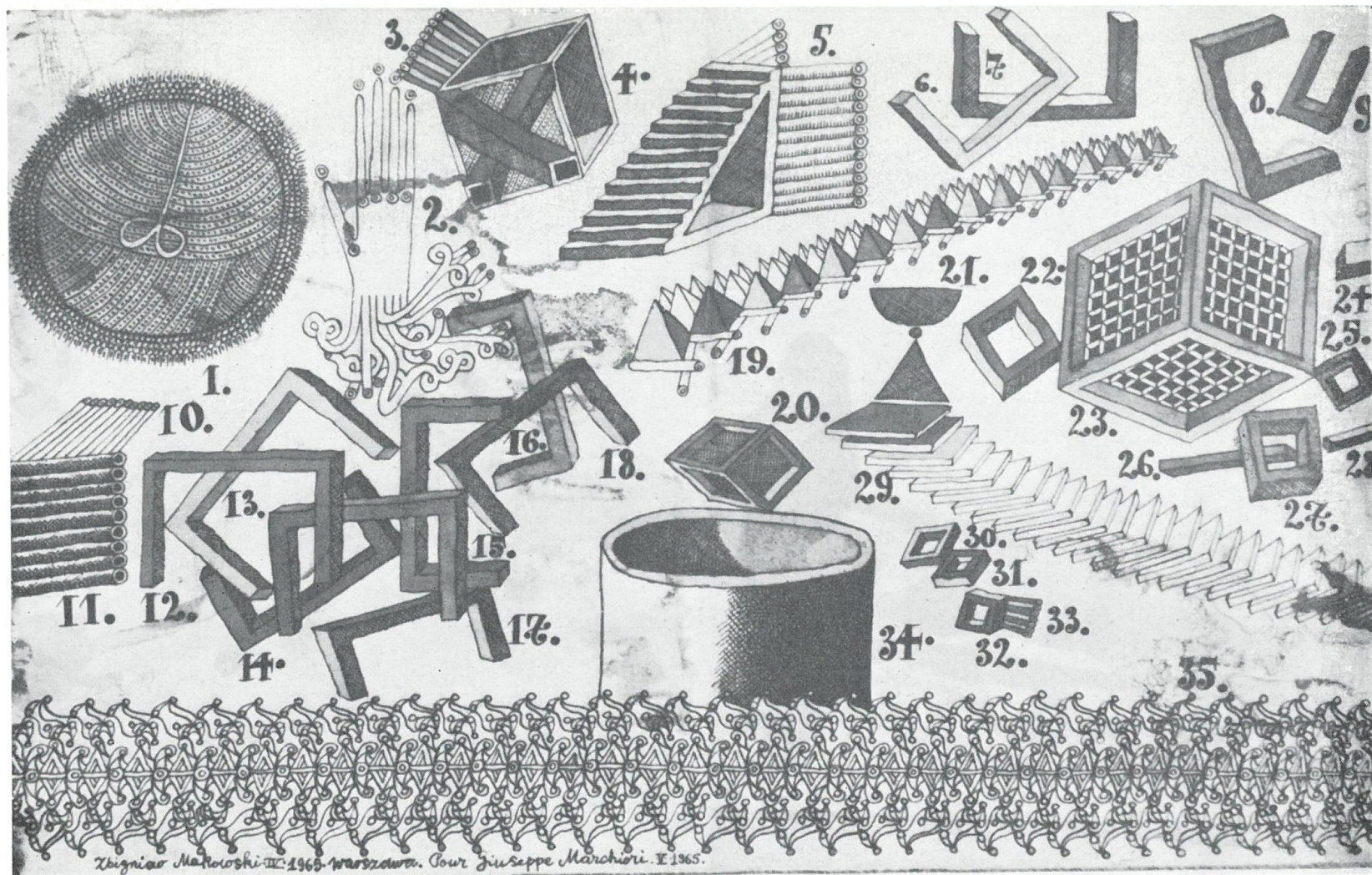

36. o wielka zasado rózy

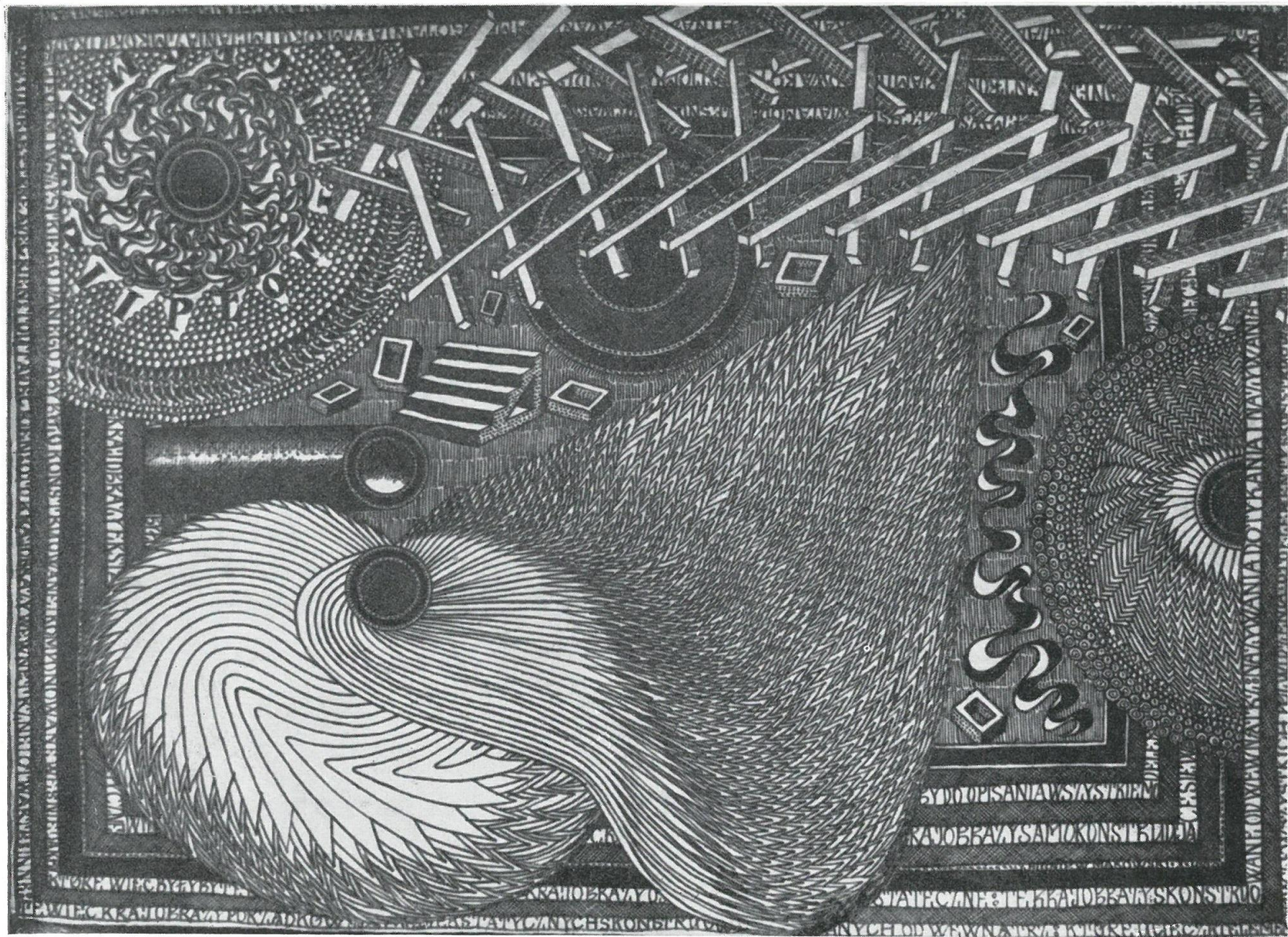
1. odmienionym snem

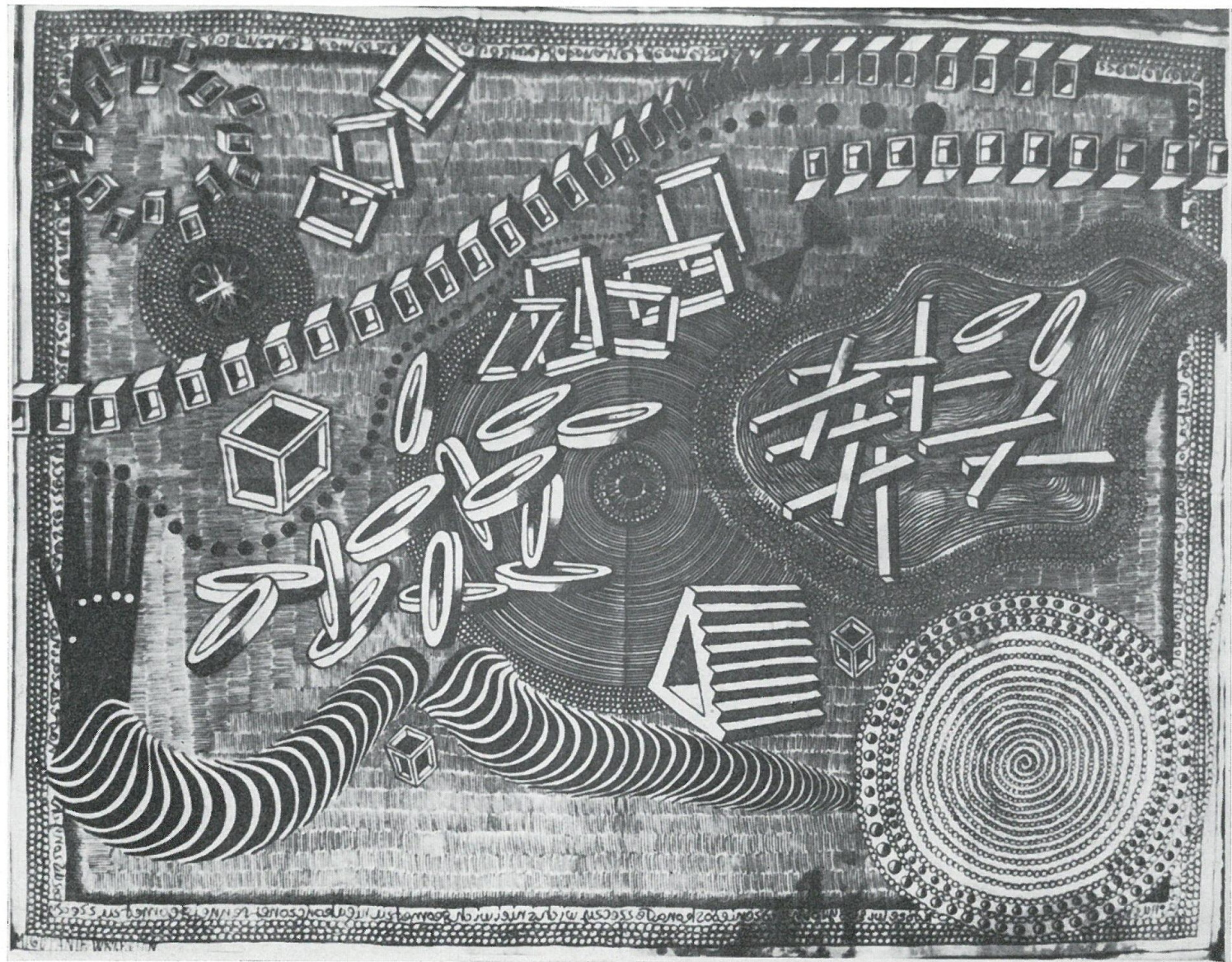

Zbigniew Makowski III 1968 Warszawa. Pour Giuseppe Marchiori I 1965.

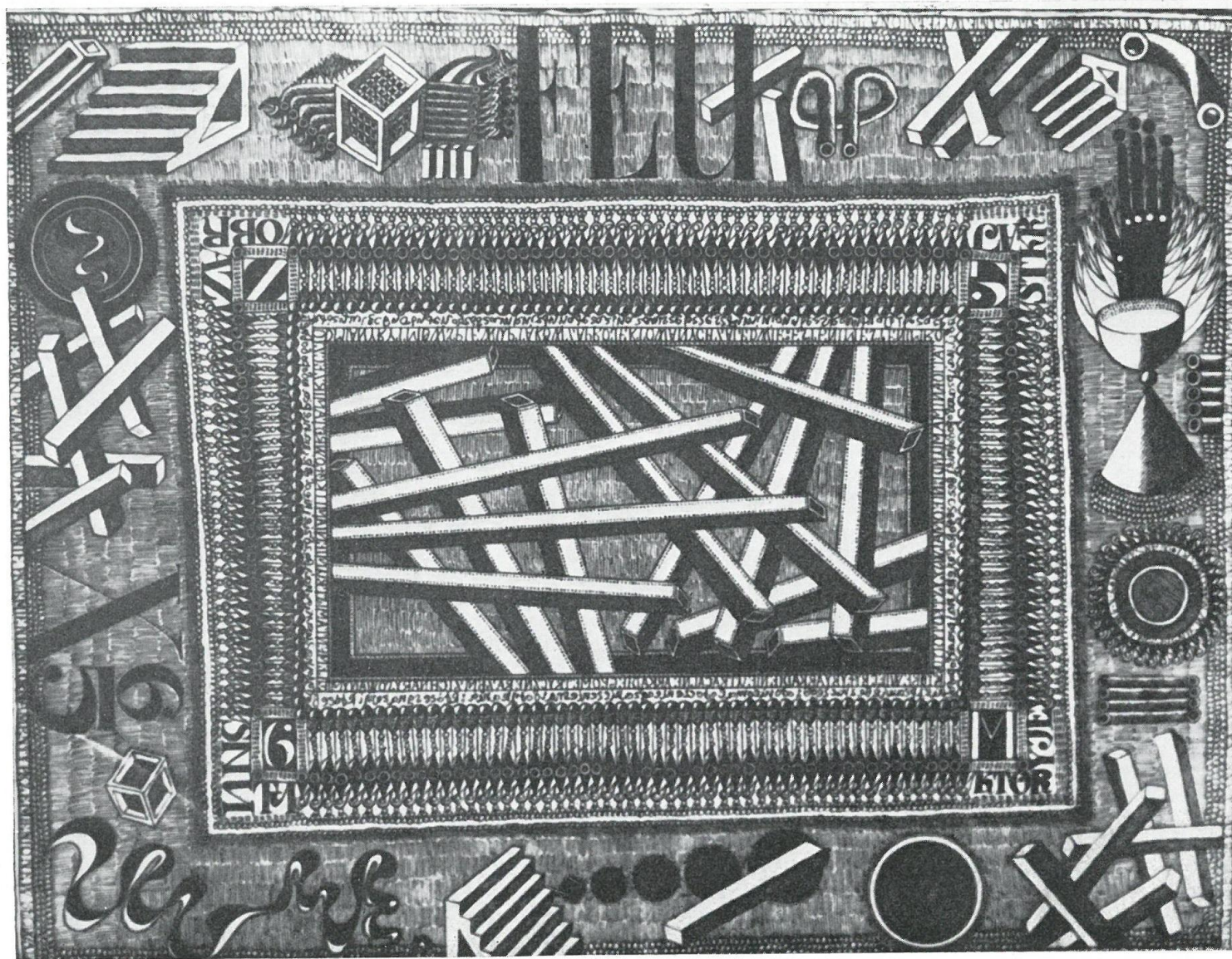
31. pour G. M.

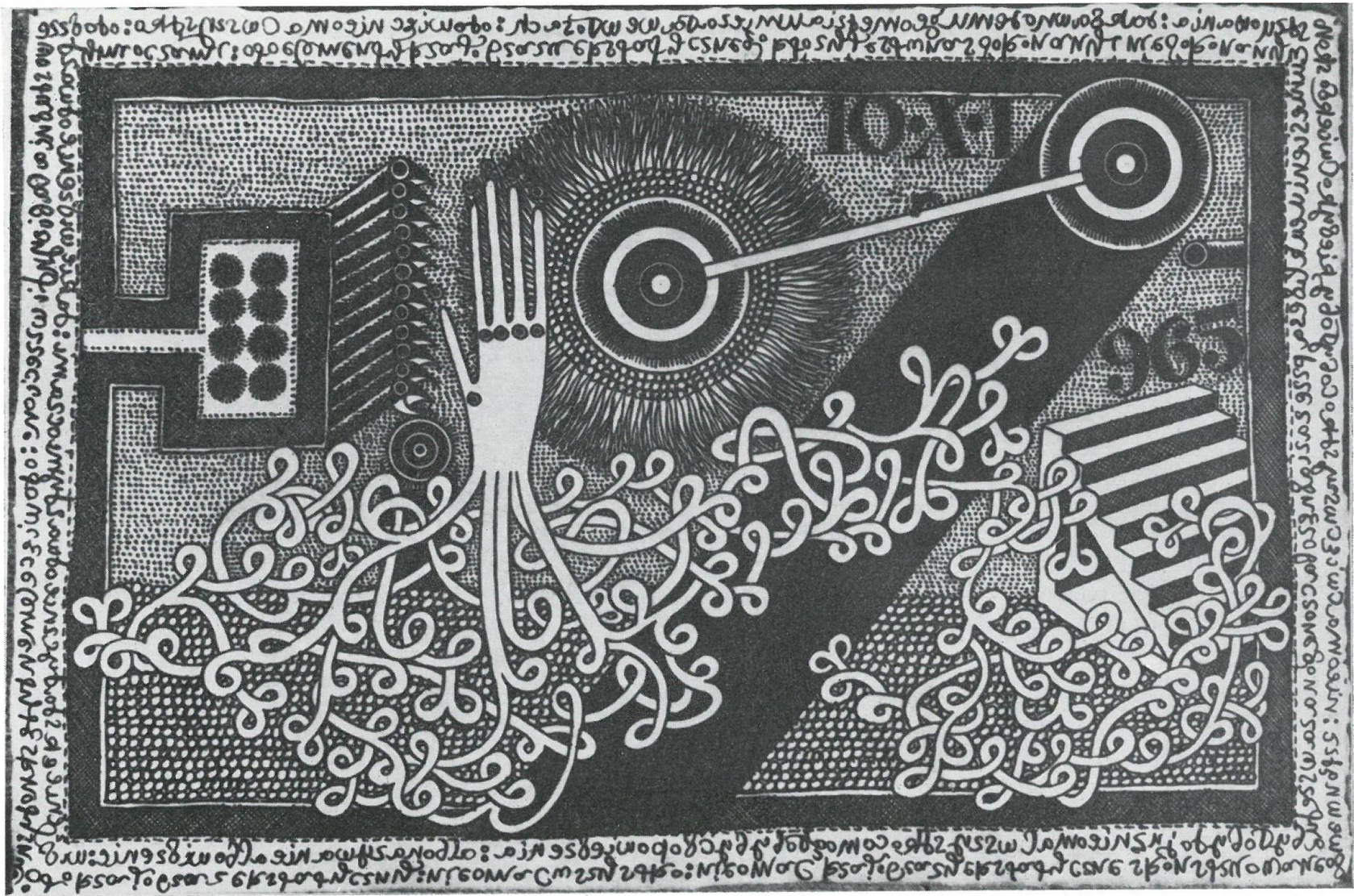
34. krajobrazy porządków ekstatycznych

28. migotanie wrzecion

29. krajobraz snu

33. 10.X.1965

Zbigniew MAKOWSKI, Warszawa

**Urodzony 31.I.1930 r. w Warszawie. Studia: Akademia Sztuk Pięknych,
Warszawa 1950—1956.**

WYSTAWY INDYWIDUALNE:

1957 Klub Studentów „Hybrydy”, Warszawa

1958 Salon „Nowej Kultury”, Warszawa

1961 Galeria ZPAP na MDM, Warszawa

Klub Studentów „Od nowa”, Poznań

1962 Salon CPLIA, Nowy Jork

1963 Miami Museum of Modern Art, Miami (Floryda)

Museu de Arte Moderna, Rio de Janeiro

1964 Wojewódzki Dom Kultury na Zamku, Lublin

Galeria Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuki, Gdańsk
Galerie Alice Pauli, Lozanna
Kunsthalle, Düsseldorf
Galerie Wilm Falazik, Bochum
1965 Kunstmuseum, St. Gallen
Lunds Konsthall, Lund
Galerie Contour, Bruksela

UDZIAŁ W WYSTAWACH ZBIOROWYCH:

1959 III Wystawa Sztuki Nowoczesnej, Warszawa
1962 Mouvement surréaliste et Mouvement PHASES, Paryż
„Metafory”, Sopot—Warszawa
„Konfrontacje”, Warszawa
1963 VII Biennale, Sao Paulo
I Wystawa Plastyki „Złotego Grona”, Zielona Góra
Wystawa Prac I Pleneru Koszalińskiego, Koszalin
1964 Profile IV. Polnische Kunst Heute, Bochum
„Dwa Światy”, Galeria Grabowskiego, Londyn
1965 V Międzynarodowe Biennale Sztuki Współczesnej, San Marino
„Porównania”, Sopot
VIII Biennale (Sztuka Surrealistyczna i Fantastyczna), Sao Paulo

PRACE W MUZEACH:

Muzeum Narodowe w Warszawie
Muzeum Narodowe w Poznaniu
Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku
Muzeum Śląskie we Wrocławiu
Museum of Modern Art w Nowym Jorku
Museu de Arte Moderna w Rio de Janeiro
Miami Museum of Modern Art (Floryda)
Kunsthalle w Düsseldorfie

spis prac

M A L A R S T W O

z lat 1962—1965

1. odmienionym snem
polimery na drewnie, 40 × 53
2. Mit o Marii
polimery na drewnie, 40 × 53
3. pory roku tu
polimery na drewnie, 40 × 53
4. porządek ten
polimery na drewnie, 40 × 53
5. stepy śpiewu
polimery na drewnie, 40 × 53
6. łąki które Euklides
polimery na drewnie, 40 × 53
7. kołowroty tak
polimery na drewnie, 40 × 53
8. Ariadna na Pathmos
olej na płótnie, 100 × 50
9. drzewo wewnętrzne
olej na płótnie, 100 × 50
10. burza i zmrok
olej na płótnie, 100 × 50
11. rotatio est enim
olej na płótnie, 100 × 50
12. geometria II
olej na płótnie, 100 × 50
13. ziemia woda powietrze ogień
olej na płótnie, 100 × 50
14. krajobraz ekstatyczny
olej na płótnie, 100 × 50
15. jak to jest, Glaukosie
olej na płótnie, 100 × 81
16. ogród czerwony
olej na drewnie, 104 × 117
17. pochwała totemu
olej na drewnie, 168 × 16
18. to po deszczu
olej na drewnie, 33 × 34
19. gałęzie rzeczy
olej na drewnie, 16 × 56
20. ogień noc skrzydła
olej na płótnie, 54 × 72
21. w deszczu dnia 22.VIII.1963
olej na sklejkę, 54 × 60
22. sen Ariadny
polimery na płótnie, 135 × 79
23. geometria I
polimery na drewnie, 22 × 42
24. navigare necesse
pastel, 50 × 61
25. krajobraz inny
pastel, 50 × 61
26. ogród pionowy
olej na desce, 180 × 16

RYSUNKI

z lat 1960—1965

27. et quod erit
tusze akwarela, 49 × 62
28. migotanie wrzecion
tusze akwarela, 49 × 62
29. krajobraz snu
tusze akwarela, 49 × 62
30. 8.V.1962
tusze, 24 × 36
31. pour G. M.
tusze akwarela, 31 × 48
32. smak wina poza formami naczyń (4 rysunki)
ołówki, 23 × 32
33. 10.X.1965
tusze, 24 × 36
34. krajobrazy porządków ekstatycznych
tusze, 35 × 48
35. lustro wielokrotne
tusze, 56 × 76
36. o wielka zasado róży
tusze, 34 × 49
37. zapalone jabłonie
tusze akwarela, 32 × 48
38. PLAN DE LA TOUR
tusze, 18 × 24
39. migotanie
tusze akwarela, 20 × 14
40. opera rotas
tusze akwarela, 20 × 14
41. XII
tusze akwarela, 20 × 14
42. to mówisz (1961)
tusze, 48 × 64
43. sator arepo
tusze akwarela, 62 × 48
44. opowiadamy drzewa
tusze, 34 × 49
45. to będzie o godzinie piątej rano
tusze, 34 × 49
46. sen dawny
tusze akwarela, 36 × 48
47. szkice do obrazu
tusze, 29 × 32
48. rzecz czyli przedmiot
tusze, 30 × 42
49. nomen signum
tusze, 30 × 42
50. czego by nie można
tusze, 30 × 42
51. to opowieść
tusze, 30 × 42
52. południe
tusze, 30 × 42
53. ręce kładł
tusze, 30 × 42

54. MEROE
tuszu, 30 × 42
55. to byłoby
tuszu, 30 × 42
56. to teraz to
tuszu, 30 × 42
57. daj im spłonąć
tuszu, 30 × 42
58. ponieważ objaśnienia
tuszu, 30 × 42
59. daj im razem
tuszu, 30 × 42
60. to nic a byłoby
tuszu, 30 × 42
61. Marii z uciekłymi okrętami
tuszu, 30 × 42
62. Malone nie umiera
tuszu, 30 × 42
63. a tu grają Brahmsa
tuszu, 30 × 42
64. to niedoskonałe
tuszu, 30 × 42
65. róża wiatrów
akwarela tuszu, 29 × 42
66. pastel
pastele, 36 × 48
67. że istnienie jest
tuszu, 36 × 48
68. ille sum ego
tuszu, 36 × 48
69. to ten gardening
tuszu, 36 × 48
70. będziemy tam wracać
tuszu, 36 × 48
71. drzewa przemienione
akwarela tuszu, 49 × 62
72. przestrzeń odnaleziona
akwarela tuszu, 49 × 62
73. próba uporządkowania płomienia
akwarela tuszu, 49 × 62

K S I A ̇ Ż K I

z lat 1960—1965

74. PALLADIO: CODEX AUTUMNALIS II

75. PODRĘCZNIK DO TĘSKNOTY

76. CARMINA FIGURATA

77. NAM SIBILLAM QUIDEM CUMIS

78. ZMARLI WIEDZĄ TYLKO JEDNO: LEPIEJ JEST ŻYĆ

79. mały DÜRER

80. ŚNIADANIE W LUWRZE

81. LABIRYNT 1963 (KOLONIA)

82. LES MAITRES D'AUTREFOIS SELON Z. M.

83. duży DÜRER

projekt ekspozycji, plakatu i opracowanie graficzne katalogu: Zbigniew Makowski
redakcja katalogu: Maria Matusińska (CBWA)
zdjęcia: Pracownia Fotograficzna CBWA — Wiesława Rolke
redakcja techniczna: Jan Heydrich (CBWA)

Drukarnia im. Rewolucji Październikowej, Warszawa. Zam. 1565/65. 1000 egz.
E-17. Cena zł 7.—

